

İLKÖĞRETİMDE YÖNELTME YÖNERGESİ UYGULAMALARININ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Durdağı AKAN (*) - Zübeyir ÇELİK (**)
Okan DİŞ (***)

Öz

İlköğretimde yönelme yönergesi uygulamalarının amacı 8. sınıfı bitiren öğrencilerin ilgi, yetenek ve niteliklerine göre uygun akademik eğitime, meslekî ve teknik eğitime veya güzel sanatlar eğitimine yönelmelerine yardımcı olmaktır. Yönelme etkinlikleri sayesinde öğrenciler ilgi ve yeteneklerini geliştirerek alanlara ve mesleklere hazırlanma fırsatı bulmaları beklenir. Bu çalışmada 2003-2004 eğitim-öğretim yılında okullarda uygulanmaya başlanan “İlköğretimde Yönelme Yönergesi” uygulamalarını ortaokul öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesine çalışılmıştır. Bu amaçla Erzurum il merkezindeki 10 şube rehber öğretmeni ve 10 rehber öğretmenin görüşlerine başvurulmuştur. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır ve elde edilen bulgular nitel veri analizi yöntemiyle incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre ilköğretimde yönelme yönergesi uygulamasının amacına yönelik etkili biçimde uygulanmadığı ve bir takım eksiklikler ve aksaklıklar olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Rehberlik, Yönelme ve Yerleştirme, Mesleki Rehberlik

The Evaluation of Primary Education Orientation Guideline Practices in Primary Education According to The Teachers' Views

Abstract

The purpose of orientation guideline practices in primary education is to help students graduated from 8th grade tend to academic education, vocational and technical education or fine arts education in accordance with their interests, abilities, and qualifications. It is expected that students have the opportunity to prepare the fields and occupations by developing their interests and abilities through orientation activities. In this study, the practices of primary education orientation guidelines which was launched at schools in 2003-2004 academic year in accordance with the opinions of secondary school teachers. For this purpose, it has been consulted to 20 teachers' views in the province of Erzurum. Qualitative research methods were used in this study and the findings obtained were analyzed by qualitative methods of data analysis. According to results of the study, it has been identified that the practice of orientation guideline in primary education has not been implemented effectively for its purpose and there has been a number of shortcomings and deficiencies.

Keywords: Guidance, Orientation and Placement, Vocational Guidance

*) Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniv. K.Karabekir Eğitim Fak. (e-posta: durdagiakan@atauni.edu.tr)

**) Atatürk Üniversitesi Eğitim Bil. Enstitüsü (e-posta: zubeyircelik88@ hotmail.com)

***) Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (e-posta: okondis25@gmail.com)

Giriş

İlkokullarda rehberlik hizmetleri hakkında yazılan kitaplar yaklaşık olarak 1960'lardan önceki yıllara rastlamaktadır. Bu kitaplarda çocuğun gelişiminin mesleksel yönüne değinilmediği görülmüştür. 60'lı yıllarda ise okulun rolü, çocuğa heyecansal problemleri ile yüzleşmesine ve problemlerin çözümüne yardım etme olarak değerlendirilmiştir. Yani, öncelikle bireysel rehberlik hizmetlerine yer verilmiştir. Daha sonraki yıllarda, ilkokullardaki çocuğa genel olarak yardım etme sorumluluğunun, çocuğun iş dünyası hakkında bilgiler edinmesini de kapsadığı sonucuna varılmıştır (Ültanır, 2003, s.245-46). Günümüzde ise gelişen toplumlarda mesleki yöneltmeye verilen önemin her geçen gün arttığı görülmektedir. Çünkü bireylerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda meslek sahibi olmaları bireysel ve toplumsal gelişim açısından büyük önem taşımaktadır.

Rehberlik

Rehberlik öğrenci kişilik hizmetleri bünyesinde düşünülen ve bireyin yaşamının çeşitli aşamalarında, gelişimine ve uyumuna etki eden faktörlerin bilinmesi ve onun yerinde kararlar veren dengeli bir kişi olması amacını güden hizmetler bütünü (Sak, 2004, s.11) ve bireye uzman kimselerce yapılan sistematik ve bilimsel yardım sürecidir (Kepçeoğlu,1993, s. 10; Kuzgun 2002, s.5). Bu bakımdan rehberlik, bireyin kendini tanımasına, problemlerini gerçekçi bir gözle görmesine, karşılaştığı seçme durumlarında, uygun seçimler yapmasına ve gerçekçi kararlar almasına ve "kendi kendisini yönetme" gücünü kazanmasına, böylece benliğine saygı duymasına ve kişiliğini güçlendirmesine yardım etmektir. Rehberlik ve psikolojik danışma kavramlarının temel felsefesinde, "insanın değerli olduğu", bireyin dış güçler tarafından değil, kendi kendisini yönettiği, bireyin problemlerini çözme gücüne sahip olduğu gibi temel ilkeler bulunmaktadır(Özguven, 2000, s.126).

Kuzgun (2002)'a göre rehberlik örgütünce öğrencilere sağlanabilecek bir diğer eğitimsel bilgi türü de onların okulu bitirince gidebilecekleri okulu tanıtıcı bilgilerdir. Okulu bitiren öğrencilerin bir kısmı hayata atılırken bir kısmı okumaya devam edeceklerdir. Bir üst eğitim kurumuna girmek isteyen tüm öğrencilere hangi okulların açık olduğu, bu okullara giriş şartları, okulun eğitim süresi, eğitimin maliyeti, okulun hangi mesleklere hazırladığı, burs ve kredi imkanları hakkında gerekli bilgi sağlanmalı, çeşitli okullara giriş için başvuru formlarının nasıl doldurulacağı, sınavların yeri ve tarihi zamanında duyurulmalıdır.

Rehberlik hizmetlerinin etkili bir şekilde yürütülebilmesi ancak okul müdürü, müdür yardımcıları, psikolojik danışma ve rehberlik servisi, sınıf rehber öğretmenleri ve branş öğretmenlerinin aktif bir şekilde rol almaları ve işbirliği ile yürütülebilmesine bağlıdır (Güven, 2008, s.70). Bunun nedenle okul çalışanlarının rehberlik faaliyetlerinin verimli olarak yürütülmesinde eşgüdümlü olarak çalışmaları gerekir.

Mesleki Rehberlik

Mesleki rehberlik, bireyin çeşitli meslekleri tanıması, kendine uygun olan mesleği seçmesi, seçtiği mesleğe hazırlanması ve mesleki yönden gelişmesi için bireye yapılan yardıma denir. Mesleki rehberlik hizmetleri; bireyin özelliklerini tanıması, toplumda bireye açık olan mesleklerin gerektirdiği niteliklerin belirlenmesi ve bu iki kaynaktan elde edilen bilgiler ışığında, bireyin nitelikleri ile mesleklerin gerektirdiği nitelikler arasında bağlantı kurularak bireyin kendine uygun bir mesleği tercih etmesi üzerine odaklanmaktadır (Koçer, 2005, s. 18).

Mesleki gelişim, kişisel ve çevresel değişkenlerin bir etkileşimidir. Hiçbir değişken tek başına bir anlam taşımaz. Bireyler; kişilik özellikleri, ilgileri, yetenekleri ve değerlerine dayalı olarak, kendilerine en uygun mesleği seçmelidirler (Can, 2005). Meslek seçimi bireylerin belli bir yaştan sonraki yaşamlarında onların başarılı ve mutlu olarak gelişmelerini ve böylece kendilerini gerçekleştirmelerini etkileyecek en önemli olaylardan biridir. (Kepçeoğlu, 1993). Günümüzde meslek seçimine gereken değerin ve önemin verilmesi, bu sürece yardımcı öngören rehberlik ve psikolojik danışma hizmetinin gerekliliğini ve önemini daha da artırmıştır.

Mesleki planlama ve mesleki gelişim çocuğun aldığı genel eğitimden ayrı düşünülemez. Tıpkı eğitim gibi mesleki gelişim de çocuğun doğuşuyla birlikte onun doğasına veya gelişimin akışına bırakılacak bir süreç değildir. Kesinlikle yetişkinlerin, toplumun, okulun ve ebeveynlerin müdahalesi gerekir (Deniz ve Erözkan, 2006, s.189). Meslek gelişiminin çok erken yaşlarda başladığı gerçeği, bu gelişimi hızlandırmak ve yönlendirmek için okul ilk döneminden itibaren okullarda özel etkinliklerin düzenlenmesi, öğretim programlarının bu anlayışla yeniden düzenlenmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır (Kuzgun, 2003). Bu ihtiyaçtan dolayı programların artık öğrencilerin okula başlamasından itibaren rahatlıkla ilgi ve yeteneklerini farkına vararak geliştirebilecekleri şekilde düzenlenmesi gerekir.

Yönelme ve Yerleştirme

Yönelme ve yerleştirme hizmetleri öğrencileri ilgi, yetenek, değer ve özelliklerine göre çeşitli kulüp faaliyeti, ders, meslek, okul, sosyal ve kültürel etkinliklere yönelme ve yerleştirilmeleri amacıyla yapılan çalışmaları kapsamaktadır. Öğrencilere yapılacak eğitsel ve mesleki rehberlik çalışmalarında yönelme ve yerleştirme çalışmalarına ilköğretimin ilk yıllarından itibaren başlamak gerekmektedir. Okulöncesi eğitimde çocukların yetenek alanlarını erkenden tanıma, eğitim ihtiyaçlarını belirleme ve uygun alanlara yönelme gibi konularda avantajlar sağlaması açısından önemlidir (Güven, 2008, s.73-74). Bu açıdan İlköğretimin 1. Kademesi bireyin gelişiminde sosyalleşme açısından kritik yıllara karşılık gelmektedir (Gibson ve Mitchel, 2003; Akt. Aydın vd., 2007, s. 101).

İlköğretimde yönelme etkinliklerinin amacı öğrencilerin; yeteneklerini, ilgilerini ve kişilik özelliklerini tanımalarına, isteklerinin farkında olmalarına, sahip oldukları

benlik kavramının kendi geleceklerini ve meslek seçimini etkileyeceğini anlamalarına, tüm mesleklerin topluma yararlı olduğu bilincini geliştirmelerine, eğitim sürecinde farklı programlar, kendilerini sınavabilecekleri seçmeli dersler, ders dışı etkinlikler, üst öğrenim kurumları ve çalışma alanları hakkında bilgi sahibi olmalarına, meslek inceleme yöntemlerini kavramalarına ve bu yöntemleri uygulamalarına, yaşamları ile ilgili kararlar alabilmelerine, uygulayabilmelerine ve alacakları kararların sonuçlarını önceden kestirebilmelerine, akademik başarının üst öğrenim kurumlarına veya çalışma hayatına yönelmelerinde önemli olduğunu kavramalarına, niteliklerine uygun akademik eğitime, meslekî ve teknik eğitime veya güzel sanatlar eğitimine yönelmelerine yardımcı olmaktadır (Teb. Der., 2003).

Yeşilyaprak'a (2005) göre, ilköğretimde yöneltme hizmetlerinin rehberlik anlayışı-na uygun olarak yapılabilmesi için ilke olarak öğrencinin gözlem ve değerlendirmeler sonucunda yetersiz yönlerinin desteklenmesi ve üstün yönlerinin de zenginleştirilmiş programlarla geliştirilmesi, yöneltme hizmetlerinin sonuçları izlenerek, programın hedeflerine ne ölçüde ulaşıldığı sürekli olarak değerlendirilmesi gerekir.

Okullarda öğrenciler hakkında yeterli bilgiler toplayıp bu bilgileri el altında bulundurmadan onlar hakkında etkili bir rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti verme imkânı bulunmamaktadır. Bu bakımdan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin ön koşulu öğrenci tanıma hizmetleridir. Öğrenci hakkında sağlıklı ve düzenli bir şekilde toplanmış bilgiler sadece rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde değil, öğrenciye yakından ilgili kişilere de yardım sağlar (Vural, 2004). Bu açıdan rehberlik ve psikolojik danışmanın birinci işlevi, kişinin kendini tanımasına yardım etmektir. Kişinin kendini tanıması için, onun bedensel, devinışsel ve bilişsel yeteneklerinin, ilgilerinin, değer yargılarının, tutum ve davranışlarının, yaşamdan beklediklerinin hoşlandığı ve hoşlanmadığı varlık, olay ve olguların neler olduğunu bilmesi gerekir (Bakırcıoğlu, 2005, s. 8).

Günümüzde okulların ve aynı okullardaki programların çeşitlenmesi öğrencileri bunlar arasında en uygun seçimi yapmaya zorlamaktadır. Öğrencinin ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerine en uygun okul ya da program seçilmesinde yardım kaçınılmazdır. Bu yardım öğrenciyi çeşitli yönleriyle tanıyan bir rehberlik hizmetiyle gerçekleştirilebilir. Meslek seçmekse insanın hayatında verdiği en önemli kararlardan biridir. Bu kararı tesadüflere bırakmak ise hem birey hem de toplum yönünden önemli bir kayıptır. İşte bu seçimlerin isabetli olması da bireye yapılan sistemli yardım ile gerçekleşir. Bu yardım rehberliğin yöneltici işlevidir (Yılmaz ve Üre, 2004, s. 183).

Öğrencilerin ilköğretimin sonunda ve ortaöğretimin başında çeşitli programlara yö-neltilmeleri çeşitli ölçme, değerlendirme araçları ile bireyi tanıma tekniklerinden yararlanılarak elde edilen bilgilere ve ölçümlere göre yapılmalıdır (Aydın, vd., 2007, s. 59). Bu ölçümler yapılırken de geçmiş gözlem formlarının göz önünde bulundurulması daha tutarlı alan belirlemelerinin yapılmasını sağlayacaktır.

Bireyin başarılı ve mutlu olmasında kişisel niteliklerine uygun alan, ders, okul ve meslek seçiminin rolü büyüktür. Kişinin uygun bir alana yönelmesi ve bu alanda başarılı

olabilmesi için rehberlik hizmetlerinden zamanında yararlanması gereklidir (Sak, 2004, s. 17-18). Özellikle günümüzde meslek çeşitliliğinin hızla artması beraberinde yetenek çeşitliliğinin zamanında belirlenmesi ihtiyacını doğurmuştur. Bunun için yönettme etkinliklerinin zamanında yapılarak ilgili yeteneklerin zamanında keşfedilerek geliştirilmesi bir ihtiyaç olmuştur.

Sonuç olarak meslek ve hizmet çeşitliliğinin hızla arttığı günümüzde bireylerin de mesleki yönelimlerinin zamanın da keşfedilerek geliştirilmesi artık bir ihtiyaç durumuna gelmiştir. Çünkü artık toplumlarda önemli olan bir meslekle uğraşan bireylerin çokluğu değil, meslek hayatında mesleğini becerilerine uygun, severek ve geliştirerek yapan mutlu bireylere ihtiyaç duyulmaktadır. İlgi ve becerilerine uygun bireylerin zamanında keşfedilerek geliştirme imkanı sunmakta topluma bireyleri hazırlayan eğitim kurumlarına düşmektedir. Bunun için okullar bireyleri topluma hazırlarken toplumun ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak, bireylerinde ilgi ve becerilerin zamanında çeşitli etkinliklerle belirleyerek bu becerileri geliştirmek durumundadır. Böylece artık toplumda alanında gerekli bilgi ve beceriye sahip, mesleğini severek yapan ve mutlu bireyler hem toplumun hem de kendi ihtiyaçlarını karşılayacaklardır.

Milli Eğitim Bakanlığı, 2003-2004 eğitim-öğretim yılında yürürlüğe giren “İlköğretimde Yönettme Yönergesi” ile 8. Sınıfı bitiren öğrencilerin ilgi, yetenek ve niteliklerine göre uygun akademik eğitime, meslekî ve teknik eğitime veya güzel sanatlar eğitimine yönelmelerine yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Bu araştırmada 2003-2004 eğitim-öğretim yılında uygulanmaya başlanılan, ilköğretimde yönettme yönergesi uygulamalarını ortaokul öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesine çalışılmıştır.

Yöntem

Çalışmada öğretmenlerin ilköğretimde yönettme yönergesinin uygulanışı ve etkinliği hakkında görüşlerini belirtmek üzere nitel araştırma yönteminden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemleri; algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasını sağlamaktadır. Ayrıca sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır (Yıldırım ve Şimşek 2011). Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formlarından elde edilen veriler içerik analizi yöntemine göre analiz edilerek çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular tablollaştırılarak yorumlanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmacının çalışma grubunu, Erzurum il merkezinde bulunan 10 ortaokuldan 10 şube rehber öğretmeni, 10 okul rehber öğretmen olmak üzere toplam 20 öğretmen oluşturmaktadır. Öğretmenlerin 10'u 1-5 yıllık kıdeme sahipken, 5'i 5-10 yıllık kıdeme sahip olup 5'i ise 10-20 yıllık kıdeme sahiptir.

Verilerin Toplanması

Olgu bilim araştırmalarında başlıca veri kaynakları araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışa vurabilecek veya yansıtabilecek bireyler ya da gruplardır. Olgulara ilişkin yaşantıları ve anlamları çıkarmak için görüşmeler yapılır (Cropley, Akt., Büyüköztürk vd., 2012, s.20). Veri toplamak amacıyla “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Tekniği” kullanılmıştır. Bu form alan uzmanları ve ilköğretim rehber öğretmenleri tarafından incelenmiştir. İnceleme sonucunda, gerekli düzeltmeler yapılarak formun son hali elde edilmiştir. Araştırmaya ilişkin veriler belirlenen öğretmenlere 15-30 Mayıs 2013 tarihleri arasında görüşme yapılarak toplanmıştır. Görüşme esnasında araştırmaya ilişkin bilgiler verilmiştir. Görüşmelerin her biri ortalama 20 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Olgu bilim araştırmalarında veri analizi yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmaya yöneliktir. Bu amaçla yapılan içerik analizinde verinin kavramsallaştırılması ve olguyu tanımlayabilecek temaların ortaya çıkarılması çabası vardır. Bunun yanında ortaya çıkan temalar ve örüntüler çerçevesinde elde edilen bulgular açıklanır ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek 2011). Bu araştırmada öğretmenlerin görüşleri alındıktan sonra sorulara verilen benzer cevaplar bir araya toplanmış ve araştırmaya yansıtılmıştır. Bu çalışma yapılırken araştırmacıların dışında iki uzman kişinin görüşleri alınmıştır. Verilerin analizi yapılırken yöneticilerin görüşlerinde değişiklik yapılmadan araştırmaya yansıtılmıştır. Sadece dilbilgisi açasından düzenlemeler yapılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı ilköğretim okullarında uygulanmaya başlanan ilköğretimde yönelme yönergesine ilişkin branş öğretmenler ve rehber öğretmenlerin görüşlerini değerlendirmektir. Bu amaçla aşağdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Yönelme yönergesinin amacı hakkında öğretmen görüşleri nedir?
2. Yönelme yönergesi uygulama durumu nedir?
3. Yönelme yönergesinin uygulanmasındaki eksiklikler ve aksaklıklar nelerdir?
4. Yönelme yönergesinin etkililik düzeyi nedir?
5. Yönelme yönergesinin daha etkili uygulanması ve geliştirilmesi için neler yapılabilir?

Araştırmanın Önemi

İlköğretimde yönelme yönergesinin amacına ulaşması başta etkili ve verimli şekilde uygulanabilmesine bağlıdır. Bunun için uygulamanın yürütülmesinde (gözlem yapmak, ilgi ve yeteneklerin doğru belirlemek) en çok görev şube rehber öğretmenlere ve okul

rehber öğretmenlerine düşmektedir. Bunun için ilköğretimde yönettme yönergesinin ne kadar uygulandığını görmek için şube rehber öğretmenlerin ve okul rehber öğretmenlerinin görüşlerini bilmek gerekir. Bu çalışma yönettme hizmetlerinin çok önemli olduğu günümüzde uygulayıcıları olan öğretmenlerin görüşlerine göre ne kadar uygulandığını görmemizi sağlaması açısından önemlidir

Bulgular

Çalışma şube rehber öğretmenlerin ve okul rehber öğretmenlerinin ilköğretimde yönettme yönergesi uygulaması hakkındaki görüşlerinin alınması için beş sorudan oluşmaktadır. Bu sorular; Yönettme yönergesinin amacını, Yönettme yönergesi uygulanıp uygulanmadığını, Uygulanmıyorsa neden uygulanmadığını, Yönettme yönergesinin uygulanmasındaki eksiklikler ve aksaklıklar neler olduğunu, Yönettme yönergesinin ne kadar etkili olduğunu, Yönettme yönergesinin daha etkili uygulanması ve geliştirilmesi için neler yapılabileceğini sorgulamaktadır. Bulgular, frekans ve yüzde dağılımları şeklinde tablolaştırılmış daha sonra katılımcıların görüşlerinden de alıntılar yapılarak yorumlanmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda hazırlanan sorulardan birincisi “Yönettme yönergesinin amacı nedir?” sorusudur. Katılımcıların, Yönettme yönergesinin amacı hakkındaki görüşlerinin ne olduğu ile ilgili bu soruya verdiği yanıtlarda elde edilen görüşler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo1. Yönettme Yönergesinin Amacı Hakkındaki Öğretmenlerin Görüşleri

Görüşler	f	%
Öğrencileri özellikleri doğrultusunda mesleki alana yönlendirmektir	6	30
Öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor gelişimlerinin göz önüne alınarak uygun alanlara yönlendirmektir	2	10
Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini farkında olmalarını sağlayarak uygun alana yönlendirmektir	6	30
Öğrencilerin yaşamlarıyla ilgili kararlar alabilmesinde onlara yardımcı olmaktır	3	15
Okul ve aile işbirliğinde öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini değerlendirmektir	3	15

Tablo 1’de görüldüğü gibi “İlköğretimde yönettme yönergesinin amacı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?” sorusuna, öğretmenlerin %30’u öğrencilerin özelliklerine uygun mesleklere yönelmeleri için şimdiden özelliklerine uygun alanlara yönelmelerini sağlamak olduğunu, % 10’u öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor gelişimlerinin göz önüne alınarak bu gelişim düzeylerine uygun alanlara yönlendirmek olduğunu belirtmiş-

lerdir. Ayrıca öğretmenlerin %30'u öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini farkında olmalarını sağlayarak böylece kendilerine uygun alanlara rahatlıkla yönlendirmek olduğunu, %15'i öğrencilerin yaşamlarıyla ve gelecekleriyle ilgili sağlıklı kararlar alabilmesinde onlara yardımcı olmak olduğunu, %15 ise okul, öğrenci ve aile işbirliğinde öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini değerlendirerek birlikte karar almayı sağlamak olduğunu belirtmiştir.

Tablo 2. *Yöneltilme Yönergesini Uygulanma Durumu Hakkındaki Öğretmenlerin Görüşleri*

Görüşler	f	%
Sadece 8. Sınıfta uygulanmaktadır.	11	55
Yöneltilme yönergesi uygulanıyor	5	25
Şube rehber öğretmeni E- okul'dan 8. sınıf gözlem formunu doldurmaktadır	3	15
Yönergenin formaliteden uygulandığını düşünüyorum.	3	15
Gözlem formları öğrencilerin kişisel özellikleri dikkate alınmadan doldurulmaktadır.	3	15

Tablo 2'de görüldüğü gibi "İlköğretimde yönergesini uygulanma durumu hakkındaki görüşleriniz nelerdir?" sorusuna, öğretmenlerin %55'i sadece 8. Sınıfta uygulandığını, %25'i yönergenin uygulandığını, %15'i şube rehber öğretmeni tarafından E-okul'dan 8. Sınıf gözlem formunun doldurularak yapıldığını, %15'i formaliteden uygulandığını, %15 ise gözlem formlarının öğrencilerin kişisel özellikleri dikkate alınmadan doldurulduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 3. *Yöneltilme Yönergesinin Uygulanmasındaki Eksiklikler ve Aksaklıklar Hakkında Öğretmenlerin Görüşleri*

Görüşler	f	%
Sınıf mevcudunun fazla olması ve fiziki alt yapının yetersizliği.	6	30
Bu bölgede öğretmen sirkülasyonu çok olduğundan, yöneltilmenin tam olarak objektif yapılamaması.	5	25
Rehberlik ve Araştırma Merkezi personel sayısı yetersizliği ve etkili çalışamaması.	3	15
Tüm uygulamalar son haftalara sıkıştırılarak sadece bilgisayarda gözlem formunu doldurmuş olmak için doldurulması.	7	35
Ailelerin ve öğrencilerin yeterince bilgilendirilme.	5	25
Öğrenci kararlarında anne-baba tutumları, sınav sonucu, başarı durumu ve okulların özelliklerinin etkili olması.	6	30
Öğrenciler sadece belli mesleklere ve okullara yönlendirilmesi.	7	35
Yöneltilme üzerinde ciddiyetle durulup takip edilmiyor.	2	10

Tablo 3’de görüldüğü gibi “İlköğretimde yöneltme yönergesinin uygulanmasındaki eksiklikler ve aksaklıklar hakkındaki görüşleriniz nelerdir?” sorusuna, öğretmenlerin %30’u sınıflarda fazla öğrenci olmasından ve okullardaki fiziki alt yapının yetersizliğinden dolayı öğretmenlerin gözlemlemekte ve öğrencilerin ilgi ve becerilerini belirlemede zorlandığını, %25’i bu bölgede sürekli öğretmen değişiminin yaşanması, göreve başlayan öğretmenlerin bir, iki ya da üç yıl içinde gitmeleri durumunda öğrencilerin tam olarak tanınmaması böylece yöneltmenin objektif olarak yapılmadığını, %15’i Rehberlik ve Araştırma Merkezinde personel sayısının azlığı nedeniyle etkili bir şekilde çalışmadığını, %35’i tüm gözlem etkinliklerinin son haftaya sıkıştırılmasıyla sağlıklı bir gözlem yapılmadığını böylece yöneltmenin amacından çıkarak formaliteden form doldurmaya dönüştüğünü belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin %25’i ailelerin ve öğrencilerin yöneltme yönergesinin amacı konusunda yeterince bilgilendirilmediğini, %30 öğrencilerin kararlarında anne-baba tutumları, sınav sonuçları, dersteki başarısını ve okulların özelliklerinin etkili olduğunu, %35 öğrencilerin ilgi ve becerilerine uygun mesleklere değil de sadece belli mesleklere yönlendirildiğini %10’u ise yöneltme üzerinde ciddiyetle durulup takip edilmediğini belirtmişlerdir.

Tablo 4. *Yöneltme Yönergesinin Etkililiği Hakkında Öğretmenlerin Görüşleri*

Görüşler	f	%
Gözlemler geniş zamana yayılmadığı için tam etkili değil	3	15
Veliler istekli ve bilinçli katılmadığından tam etkili değil	5	25
Etkili değil çünkü öğrencilere ilgi alanlarını iyi hissedebilecek ortamlar sunulamıyor.	4	20
Yönerge bir formalite olmaktan öteye gidemediği için etkili uygulanamıyor.	3	15
Genelde başarılı öğrenciler için dikkate alınmıyor.	5	15
Öğrencilerin bulunduğu yerde mesleki lise türlerinin fazla olmaması ve yurt imkânlarının her yerde olmaması nedeniyle etkili uygulanamıyor	3	15
Yönergenin takip edilebilirliği düşük olduğu için tam etkili değil	2	10

Tablo 4’de görüldüğü gibi “İlköğretimde yöneltme yönergesinin etkililiği hakkındaki görüşleriniz nelerdir?” sorusuna, öğretmenlerin %15’i gözlemlerin daha geniş bir zaman dilimine yayılmadığından etkili olmadığını, %25’i velilerin istekli ve bilinçli katılmamasından dolayı etkili olmadığını, %20’si öğrencilere ilgi alanlarını iyi hissedebilecekleri ve becerilerini rahatlıkla sergileyebilecekleri ortamlar sunulmadığından etkili olmadığını belirtmişlerdir. Yine öğretmenlerin %15’i yönergenin bir formalite olmaktan öteye gidemediği için etkili olmadığını, %25’i genelde başarılı öğrencileri dikkate aldığından etkili olmadığını, %15’i öğrencilerin bulunduğu yerde mesleki lise türlerinin fazla olmaması

ve barınma imkânlarının her yerde sağlanamaması nedeniyle etkili olmadığını, %10'u ise yönergenin takip edilebilirliği düşük olduğundan tam etkili olmadığını belirtmişlerdir.

Tablo 5. *Yöneltilme Yönergesinin Etkili Uygulanması ve Geliştirilmesi İçin Yapılabilecekler Hakkındaki Öğretmenlerin Görüşleri*

Görüşler	f	%
Meslek liselerine teşvik artırılabilir.	5	25
Çeşitli meslekten insanlar okula getirilerek mesleklerle ilgili öğrencilerin bilgilendirilmesi önemlidir.	4	20
Aileleri bilinçlendirme uygulamalarına ağırlık verilebilir.	3	15
R.A.M. ve okul rehberlik kurulları daha aktif rol alarak bu konunun üzerine eğilebilirler.	3	15
Meslek liselerinin çeşitliliği artırılarak (Adalet meslek lisesi, Tarım meslek lisesi v.b.) öğrencilerin tercih alanları genişletilebilir.	5	25
Öneri değil bağlayıcı niteliğinde olabilir.	3	15
Meslek liseleri geliştirilerek önemli olduğunun hissettirilmesi gerekir.	3	15
Çeşitli seminerler düzenlenerek öğrencilerin ilgi alanlarının kendilerine gösterilmesi sağlanabilir.	5	25
Öğrencilere toplumdaki popüler meslekler dışında da meslekler olduğu bilinci verilmesi önemlidir.	4	20
Akademik başarısı düşük olan öğrencilerin yeteneklerinin keşfedilerek meslek liselerinin gerekli bölümlerine yönlendirilmeleri sağlanabilir.	2	10
Öğrenciler kendi ilgilerine yönelik çalışmalar yapmaya özendirilebilir.	2	10

Tablo 5’de görüldüğü gibi “İlköğretimde yöneltilme yönergesinin etkili uygulanması ve geliştirilmesi için yapılabilecekler hakkındaki görüşleriniz nelerdir?” sorusuna, öğretmenlerin %25’i öğrencileri meslek liselerine teşvik etmenin önemli olduğunu, %20’si çeşitli mesleklerden insanların okula getirilerek meslekler hakkında öğrencileri bilgilendirmenin önemli olduğunu, %15’i aileleri mesleklerle ilgili bilinçlendirme çalışmalarına ağırlık verilebileceğini, %15’i Rehberlik ve Araştırma Merkezi ve okul rehberlik kurullarının yöneltilme ve yerleştirme çalışmalarında daha aktif görev alabileceklerini, %25’i meslek liselerinin çeşitliliğinin artırılarak öğrencilere daha fazla tercih imkânının sunulabileceğini belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin %15’i yöneltilme yönergesinin öneri değil bağlayıcı nitelikte olabileceğini, %15’i meslek liselerine başarı düzeylerini artıracak imkânlar sunularak geliştirilip başarılı ve önemli olduğunun hissettirilmesinin önemli olduğunu, %25’i çeşitli seminerlerle öğrencilerin ilgi alanlarının kendilerine gösterilmesinin sağlanabileceğini, %20 ‘si öğrencilere toplumdaki popüler meslekler dışında

da meslekler olduğu bilincinin verilmesinin önemli olduğunu, %10'u akademik başarısı düşük olan öğrencilerin yeteneklerinin keşfedilerek meslek liselerinin gerekli bölümlerine yönlendirilmelerinin sağlanabileceğini, %10'u ise öğrenciler kendi ilgilerine yönelik çalışmalar yapmaya özendirilebileceğini belirtmişlerdir.

Sonuç

İlköğretimde yöneltme yönergesinin amacı hakkındaki öğretmen görüşleri incelendiğinde yönergenin amacının; Okul aile işbirliği içerisinde öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor gelişimlerinin göz önüne alınarak ilgi ve yeteneklerinin farkında olmalarını ve yaşamlarıyla ilgili kararlar alabilmesini sağlayarak öğrencileri özelliklerine uygun alanlara yönlendirmek olduğu ifade edilmiştir.

İlköğretimde yöneltme yönergesinin uygulanması hakkındaki öğretmen görüşleri incelendiğinde; Yönergenin uygulandığını fakat genellikle sadece 8.sınıflarda E-okul'dan sınıf gözlem formu doldurularak uygulandığı, gözlem formu doldurulurken de öğrencilerin kişisel özellikleri dikkate alınmadan formaliteden doldurulduğu ifade edilmiştir.

Öğretmenlerin yöneltme yönergesinin uygulanmasındaki eksiklikler ve aksaklıklar hakkındaki cevapları incelendiğinde; sınıf mevcudunun fazla olması, fiziki alt yapının yetersizliği, ailelerin ve öğrencilerin yeterince bilgilendirilmemesi, sürekli öğretmen değişiminden dolayı yöneltmenin objektif olarak yapılamamasından kaynaklanan aksaklıklar olduğu söylenebilir. Ayrıca Rehberlik ve Araştırma Merkezi personel sayısındaki yetersizlik ve etkili çalışmama, öğrenci kararlarındaki anne-baba tutumları, sınav sonuçları ve okulların özelliklerinin etkisi, öğrencilerin sadece belli mesleklere ve okullara yönlendirilmesi ve yönergenin üzerinde ciddiyetle durulmaması gibi aksaklıklardan sözülenebilir.

Aşık (2008) ilköğretimde yöneltme öneri formu uygulamasının öğrencilerin okul ve alan seçimlerine etkilerini belirlemek üzere yaptığı çalışmada öğrencilerin eğitim türü ve alan seçimlerinde yönerge yerine ailenin isteği, derslerdeki başarı, sınav sonucu ve okulun eve yakınlığı gibi faktörleri dikkate almaya daha fazla eğilimli olduklarını belirterek benzer sonuçlara varmıştır.

Şahin (2007) Millî Eğitim Bakanlığı ilköğretimde yöneltme yönergesinin uygulandığı düşük sosyo-ekonomik seviyeden gelen 8. Sınıf öğrencilerinin meslekî olgunluk düzeyleri ve ortaöğretim okul tercihlerini incelediği araştırma sonucunda; meslekî olgunluk ile gelir düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı yönünde bulgulara ulaşılmış. Öğrencilerin yönlendirildikleri okul türü ile meslekî olgunlukları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Meslekî olgunluk düzeyi arttıkça öğrencilerin akademik eğitime yönlendirildiği gözlemlenmiştir.

İlköğretimde yöneltme yönergesinin etkili olup olmadığı hakkındaki öğretmen görüşleri incelendiğinde; gözlemlerin geniş zamana yayılmamasından, velilerin uygulamaya istekli ve bilinçli katılmadığından, öğrencilere ilgi alanlarını belirleyebilecekleri ortamlar

sunulmadığından, mesleki lise türlerinin ve barınma imkânlarının azlığından, genelde başarılı öğrenciler için dikkate alınmasından, formaliteden uygulandığından ve takip edilebilirliğinin düşük olduğundan tam olarak etkili olduğu söylenemez.

Güler (2007) ilköğretimde yöneltme yönergesi uygulamalarının rehber öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda incelenmesine ilişkin çalışmasında; öğrencilerin ilgi, yetenek ve kişilik özelliklerini yeteri kadar tanımadan karar verdikleri, anne ve babaların yöneltme konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları, yöneltme çalışmalarında hazırlanan raporların herhangi bir bağlayıcılığının ve yaptırımının olmaması, okullarda bu çalışmaların formalite gibi algılanmasına neden olduğu, yöneltmede en önemli kriter olarak akademik başarı dikkate alındığı, öğretmen ve yöneticiler için ilköğretimde mesleki rehberlik ve yöneltme çalışmaları konusunda bilgi eksiklikleri olduğu ve yöneltme çalışmalarının ilköğretim 8. sınıfın ikinci yarısında ağırlık kazandığı gibi benzer sonuçlara varmıştır.

Çevik (2006) ilköğretim ikinci kademedeki çoklu zekâ kuramına dayalı yönlendirme etkinliklerinin uygulanmasında karşılaşılan sorunlar adlı çalışmasında; yönlendirme etkinlikleri ile ilgili sorumlulukların okul rehber öğretmeniyle yeterince paylaşılmadığı, öğrencileri üst öğrenime ve mesleğe yönlendirme etkinliklerinin uygulanmasında yöneticiler ve öğretmenler arasındaki iletişim ve işbirliğinin yeterince sağlanamadığı sonucuna ulaşmıştır.

Korkut (2009) İlköğretim okullarında 8. Sınıf öğrencilerine hazırlanan “Yönetme Öneri Formu” doğrultusunda öğrencilerin gittikleri üst eğitim kurumlarının araştırılması adlı çalışmasında; 2005-2007 yıllarında Denizli’deki üç okuldan elde edilen verilere göre: Mezunların %56’sının akademik eğitime, %32’sinin mesleki ve teknik eğitime gittiği belirtilmiştir. Sekizinci sınıf öğrencilerinin ortalama % 88’i yönlendirmeye uduğunu, akademik liseye gitme oranı, mesleki ve teknik liseye gitme oranından %24 daha fazla olduğunu, %12’ si de örgün eğitime gitmediği sonucuna varmıştır.

Öğretmenlerin yöneltme yönergesinin etkili uygulanması ve geliştirilmesi için neler yapılabileceği hakkındaki cevapları incelendiğinde; Meslek liselerine teşvik etmenin artırılacağı, çeşitli meslekten insanların okula getirilerek mesleklerle ilgili öğrencileri bilgilendirme çalışmalarının yapılabileceği, aileleri bilgilendirme uygulamalarına ağırlık verilebileceği, rehberlik kurullarının daha aktif rol alabileceği, meslek lisesi türlerinin ve bölümlerinin artırılarak öğrencilerin tercih alanlarının genişletilebileceği, anlaşılmalıdır. Ayrıca öneri değil bağlayıcı niteliğinde olabileceği, meslek liselerinin geliştirilerek önemli olduğunun hissettirebileceği, çeşitli seminerler düzenlenerek öğrencilerin ilgi alanlarının kendilerine gösterilmesinin sağlanabileceği, öğrencilere toplumdaki popüler meslekler dışında da meslekler olduğu bilincinin verilebileceği, akademik başarısı düşük olan öğrencilerin yeteneklerinin keşfedilerek meslek liselerinin gerekli bölümlerine yönlendirilmelerinin sağlanabileceği, öğrenciler kendi ilgilerine yönelik çalışmalar yapmaya özendirilebileceği şeklinde bir takım öneriler getirilmiştir.

KAYNAKÇA

- Aydın, B. (2007). *Rehberlik*. Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Aşık, T. (2008). *İlköğretimde yöneltme öneri formu uygulamasının öğrencilerin okul ve alan seçimlerine etkilerinin belirlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bakırcıoğlu, R. (2005). *İlköğretim ortaöğretim ve yükseköğretimde rehberlik ve psikolojik danışma, anı yayınları*. Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Can, G. (2005). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Çevik, K. (2006). *İlköğretim ikinci kademedeki çoklu zeka kuramına dayalı yönlendirme etkinliklerinin uygulanmasında karşılaşılan sorunlar*. Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Deniz, M. E., Erözkan, A. (2006). *Psikolojik danışma ve rehberlik*, Ankara: Tekağaç Eylül Yayınları.
- Güler, M. (2007). *İlköğretimde yöneltme yönergesi uygulamalarının rehber öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi*, Yüksek lisans tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güven, M. (2008). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kepçeoğlu, M. (1993). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Koçer, D. (2005). *İlköğretim ve orta öğretim kurumları için okulda uygulamalı rehberlik*. Ankara: Piramit Yayıncılık.
- Korkut, G. (2009). İlköğretim okullarında 8. sınıf öğrencilerine hazırlanan “yöneltme öneri formu” doğrultusunda öğrencilerin gittikleri üst eğitim kurumlarının araştırılması. *Akademik Dizayn Dergisi*, 3(1), 16-20.
- Kuzgun, Y. (2002). *Rehberlik ve psikolojik danışma*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Kuzgun, Y. (2003). *İlköğretimde rehberlik*. Ankara: Nobel Yayınları.
- MEB. (2003). İlköğretimde yöneltme yönergesi. *Tebliğler Dergisi*, 2552.
- Özguven, İ.E. (2000). *Çağdaş eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik*. Ankara: Sistem Ofset.
- Ültanır, E. (2003). *İlköğretim birinci kademe rehberlik ve danışma*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Sak, L. (2004). *Okullarda rehberlik ve psikolojik danışmanlık*. Ankara: Başak Matbaacılık.

- Şahin, A. (2007). *Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretimde Yönelme Yönergesinin uygulandığı düşük sosyo-ekonomik seviyeden gelen 8. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ve ortaöğretim okul tercihleri*, Yüksek lisans tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Vural, B. (2004). *Her öğretmen rehberdir*. İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Yeşilyaprak, B. (2005). *Eğitimde rehberlik hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırmaya yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, H., Üre, Ö. (2004). *Rehberlik*. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.